

Værløse Naturplejeforening – Koklapperne

Demonstrationsforsøg med slåning af Mose-Bunke og Agertidse

Tekst ved naturkonsulent Anna Bodil Hald, Natur & Landbrug

Indledning

For at kunne opretholde en lysåben overdrevs- eller engvegetation, som den der forekommer i naturplejeforeningens fold, er afgræsning nødvendigt. På et relativt næringsrigt areal som græsningsselskabets fold stadig er, er det især nødvendigt at få afgræsset de grønne dele hos de stærkt konkurrerende arter. Græssende dyr æder disse plantearters blade, så deres vækst hæmmes, og der gives plads til andre arter.

Ved afgræsning æder dyrene også mange af de arter, vi egentlig gerne vil se blomstre. Da dyrene undgår at afgræsse ved kokasserne, kommer nogle af dem i blomst i og ved kokasser, men i de fleste tilfælde bliver deres grønne dele mere eller mindre spist, så blomstringen udebliver. Det betyder som hovedregel kun noget for artens overlevelse, hvis det er en enårig art.

At blomstring er med til at sprede planterne på arealet, hvis de når at sætte frø, er en anden historie. I første fase i genopretningen og for at fremme naturen i foldene er det vigtigst at få reduceret de konkurrencesterke arters magt.

Blomstringen er et resultat af tidligere års forvaltning med afgræsning eller høslæt. Hvis forvaltning med afgræsning eller høslæt ophører, vil blomstringen også ophøre. De konkurrencesterke arter får igen magten.

Blomstringen er mest til glæde for os og insekterne.

- Enårige plantearter som Skjaller og Øjentrøst er afhængig af frøsætning og fremspiring fra en frøbank.
- Stationære plantearter som Bidende Ranunkel og Eng-Karse er afhængig af frøsætning for at kunne etablere sig nye steder på arealet, men den enkelte plante kan overleve i mange år uden blomstring.
- De fleste plantearter på engen klarer sig uden blomstring. Mange spreder sig på arealet med korte eller lange udløbere som f.eks. Lav Ranunkel, Alm. Røllike og mange af græsarterne.

Der har i 2005 været udført demonstrationsforsøg i Koklappernes fold ved Sandet i Værløse med frahegning af en del af overdrevet for at give mulighed for at se arterne blomstre, slåning af felter med meget mose-bunke henholdsvis agertidse samt udsåning af en enårig art, Skjaller, for at se på hvordan nye arter etablerer sig i en græsningfold. Der er udarbejdet en foreløbig rapport i juli 2005 om effekterne af slåning fra disse demo-forsøg (se www.natlan.dk/projekter.htm). Resultaterne vedrørende frahegning og udsåning er beskrevet i notater på det samme link. Nærværende rapport beskriver effekterne af slåning.

Formål

At demonstrere, hvordan en slåning af et område med massiv forekomst af Mose-Bunke eller Agertidsel kan hjælpe de græssende dyr med at bryde den onde cirkel med gamle og dominerende Mose-Bunke tuer med meget visent løv samt gamle, tørre skud af Agertidsel og derved give mulighed for etablering af mindre konkurrencestærke arter.

Metode

I sommeren 2005 blev tre områder på 10 x 10 m i Koklapperfolden slået med le for at se på effekten på vegetationen af en slåning som supplement til dyrenes afgræsning. De to områder var domineret af Mose-Bunke, mens det tredje område var domineret af Agertidsel. De to felter med Mose-Bunke blev placeret henholdsvis på det lave og på skrænten (jvf. figur 2-4). Feltet med Agertidsel lå længst oppe på skrænten (jvf. figur 5). Felterne blev slået to gange, nemlig en tidlig slåning og en sen slåning. Ved de to lejligheder blev 2/3 slået, således, at den midterste 1/3 blev slået to gange. Den vestlige del af felterne blev udlagt til tidlig slåning.

Forventningen er, at en afslåning af Mose-Bunke vil gøre de nye skud mere attraktive for dyrene og derved bane vej for etablering af andre arter i området. Agertidsel vil blive svækket af at blive slået, og området vil derfor blive bedre afgræsset af dyrene, der ellers går uden om Agertidsel, bortset fra blomsterne, som de gerne æder.

Vurdering - slåning

Figur 1. Effekt af slåning af Mose-Bunke og Agertidsel. Foto den 8. juli 2005.

I det lavtliggende område har dyrene holdt genvæksten hos Mose-Bunke nede efter slåning og givet plads til nye arter (tv).

På skrænten er genvæksten hos Mose-Bunke ikke blevet spist (øverst th).

Dyrene græsser tæt omkring skuddene af afslåede Agertidsel (nederst th).

Dyrene spiser af Mose-Bunke tuerne, men de undgår stort set at æde denne art så længe der er andre muligheder. Derfor lykkes det oftest Mose-Bunke at blomstre inden dyrene begynder at æde den. Først når det er ved at være småt med græs på de tørre dele af folden, spiser de mere af Mose-Bunke tuerne (jvf. figur 7). Hvor Mose-Bunke gennem årene har undgået at blive spist, dominerer det visne løv meget (jvf. figur 8).

Ideen med at slå Mose-Bunke er, at der fremkommer nye skud og at disse er mere attraktive for dyrene end de gamle visne blade, som de er nødt til at spise først inden de når ind til de nye skud centralt i tuen – eller at vente til de grønne blade er vokser op over de visne. Det er netop Mose-Bunkens og andres, f.eks. Lyse-Siv's metode til forsvar over for det at blive ædt.

Som det fremgår af figur 3 til figur 6, så betyder det faktisk, at Mose-Bunken er blevet slået, at dyrene er i stand til at holde området vedlige. De æder nemlig gerne Mose-Bunke, men undgår helst de visne blade. Slåningen kan bryde den onde cirkel: Slåning fjerner de gamle og visne blade og giver nyvækst - dyrene sikrer med deres bid fortsat adgang til nye skud, som så bliver bidt af hele tiden – her findes ikke længere gamle blade. De øvrige engplanter begynder at invadere de svækkede tuer (se figur 6). Til næste år vil det vise sig, om graden af planternes svækkelse er afhængig af slåningstidspunktet.

Også slåning af Agertidsel synes at have haft effekt. Dyrene har ædt de nye skud (sammenlign figur 1 og figur 5). Det er dog først til næste år, man kan se hvor meget kraft de stadig har under jorden.

Figur 2. Placering af det lave område til slåning af Mose-Bunke. Foto 31.okt.2005.

Figur 3. Nærbillede af det lave område til slåning af Mose-Bunke. De to røde pile markerer placering af de to vestligste hjørner af feltet. Dyrene har holdt feltet ved lige siden den første slåning. Foto 31. okt. 2005.

Figur 4. Nærbillede af det øverste felt med slåning af Mose-Bunke. Den røde linje følger vest og nordsiden af feltet. Foto 31. okt. 2005.

Figur 5. Placering af øverste felt til slåning af Mose-Bunke (rødt) og feltet til slåning af Agertidsel (øst og nordkant med sort). Foto 31. okt. 2005.

Figur 6.
Mose-Bunke, som er slået og vedligeholdt tæt af dyrene.
Nederst ses invasion af Lav Ranunkel i Mose-Bunke tuen.
Foto 31. okt. 2005.

Figur 7. Mose-Bunke, der ikke har været slået, men som kvierne har ædt af. Foto 31. okt. 2005.

Figur 8. Mose-Bunke, der har været urørt af kvierne og hvor der er meget vissent løv fra flere år. Her er kun få muligheder for andre planter til at etablere sig. Foto 16. nov. 2005.

Konklusion – Slåning af Mose-Bunke og Agertidsel

Slåningen af Mose-Bunke har brudt den onde cirkel: Slåning fjerner de gamle og visne blade og giver nyvækst - dyrene sikrer med deres bid fortsat adgang til nye blade, som så bliver bidt af – her findes ikke længere gamle visne blade. Tuerne er svækkede og invaderes af andre engarter. Dyrene æder de nye Agertidsel skud, som fremkommer senere på sommeren. Til næste år vil det vise sig, om slåningstidspunktet gør en forskel.

Til næste år er det vigtigt at holde øje med, at dyrene fortsat æder af Mose-Bunke tuerne og hvor svækket Agertidsel er det pågældende sted. Det er måske muligt at udvide forsøgsområdet evt. med maskinel hjælp eller en buskrydder. Herefter skal der tjekkes op på, hvordan arterne indfinder sig.

Det er ikke formålet, at Mose-Bunke eller Agertidsel skal udryddes fra området. Der må gerne stå enkelte småtuer af Mose-Bunke tilbage som føde for kvæget og etableringsskjul for nogle af planterne og skjul for mus og fugle. Mose-Bunke har jo også en berettigelse i sig selv.

Agertidsel betyder meget for mange andre organismer. Det er en gammel, hjemmehørende bredbladet urt i vores natur. Den har derfor tilknyttet mange insekter, som enten lever af dens blade eller sidder skjult i stængelen, dvs. er minerende. Desuden er Agertidsel en vigtig nektar-leverandør til insekterne herunder sommerfugle. Endelig spiser fuglene, f.eks. Stillids dens frø. Også mange svampe er afhængige af et liv på Agertidsel. Visne skud af Agertidsel er med til at give vegetationen struktur og kan være hæftepunkt for mange edderkoppe-spind og den æstetiske oplevelse i den sammenhæng.

Det er derfor en god ide at få Mose-Bunke 100 % under kontrol på arealet, således at der ikke er områder, hvor denne art dominerer i blomstrende tilstand. Agertidsel indikerer næringsrige forhold, men kan fint forekomme på arealet så længe arten ikke er dominerende og naturplejeforeningen ved, hvordan man hurtigt kan reducere dens forekomst igen og den derfor ikke tager overhånd.

ABH / 16. november 2005.